

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/3 (6) – 2026

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdulkaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Sulaymanova Dildora Nazarovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> БАЙСТВО В РУССКОМ ТУРКЕСТАНЕ: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ	9-14
<i>Мамасайдов Лutfillo Payzullo o'g'li</i> XALQ TA'LIMI SOHASIDAGI ISLOHOTLARNING YANGI BOSQICHI	15-19
<i>Aminov Hamidulloh Abdirahimovich</i> “TURKISTON ULAMOSI” ASARIDAGI TARIXCHI OLIMLAR	20-24
<i>Norboyev Sarvar Qahramon o'g'li</i> MADANIY MEROSNI MUHOFAZA QILISHDA YUNESKO KONVENSIYALARNING AHAMIYATI	25-28
<i>Mamarajabova Nilufar</i> ASTRONOMIYA VA MATEMATIKA SOHASIDA SAMARQANDLIK OLIMLARNING O'RNI (IX-XII ASRLAR)	29-33

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Кузубоев Бехзод Хамидович</i> ОЦЕНКА ДИНАМИЧЕСКОЙ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ ЗЕЛЕННОЙ ЭНЕРГИЕЙ, ВЫБРОСАМИ CO2 И ЭКОНОМИЧЕСКИМ РОСТОМ НА ОСНОВЕ МОДЕЛИ TVP-VAR.....	34-40
--	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Toshboboyev Maksud Jalilovich</i> SUN'YIY VA TABIIY INTELLEKT DIALEKTIKASINING GLOBAL XAVFSIZLIK, MEHNAT BOZORI, TA'LIM VA MADANIYAT SOHALARIDA MOHIYATI	41-46
<i>Yorqulov Hakimbek Otaqulovich</i> MILLIY INTELLEKTUAL SALOHİYATNI RIVOJLANTIRISHDA QADRIYATLAR OMILI.....	47-52
<i>Xolnazarov Ismatillo Sohibovich</i> FAZL AL-HAQ XAYRABODIYNING “HADIYYAT AL-SA'IDIYYA” ASARIDA BORLIQ TA'LIMOTI VA UNING IJTIMOIIY-AXLOQIY AHAMIYATI.....	53-58
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> ABU ABDULLOH MUHAMMAD IBN ALI HAKIM TERMIZIYNING “MA'RIFATUL ASROR” ASARIDA BILISH FALSAFASI VA GNOSEOLOGIK QARASHLAR TAHLILI	59-62
<i>Azimova Charos Azamatovna</i> FALSAFIY-DINIY G'OYALARNING YOSHLAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI	63-68
<i>Rajabov Alisher Shavkatovich</i> SA'DIDDIN HAMAVIYNING TAJALLI VA HIJOB HAQIDAGI QARASHLARINING “VAHDAT UL VUJUD” G'OYALARI BILAN BOG'LIQLIGI	69-73
<i>Boymurodov Ilxombek Xayitmurodovich</i> VIRTUAL JAMOALAR VA RAQAMLI IDENTIFIKATSIYALASH JARAYONLARINING FALSAFIY TAHLILI	74-78

<i>Yakubov Azimjon Akmalovich</i> ABU SA'D ABDULMALIK IBN MUHAMMAD AL-XARGUSHIY AN-NISHOPURIY TA'LIMOTIDA NAFS MASALASI.....	79-83
<i>Ashurova Mahbuba Axtamovna</i> MUZEYLAR FAOLIYATINI TADQIQ ETISHNING IJTIMOIIY-FALSAFIY HAMDA METODOLOGIK MASALALARI	84-88
<i>Mamadaliyev Husanboy Yigitali o'g'li</i> MAHALLA RIVOJLANISHINING YOSH AVLOD TARBIYASIDAGI ROLI.....	89-92

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Narzikulova Rayhona</i> HUMOUR AS COGNITIVE–PRAGMATIC SCRIPT OPPOSITION: AN INTEGRATIVE LINGUISTIC MODEL.....	93-98
<i>Hasanova Gulhida Abdulaziz qizi</i> O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA HARAKAT FE'LLAR MUAMMOSI	99-108
<i>Yakubova Nilufar Egamberganovna</i> ESKI O'ZBEK TILIDAGI AYRIM ARABCHA IZOFALI BIRIKMALARNING LEKSIKALIZATSIYASI	109-114
<i>Asqarova Zulayxo Yangiboyevna</i> XORAZM TARIXNAVISLIGIDA “TO'YNOMA” AN'ANASI: SHAKLLANISHI VA KOMPOZITSION TUZILISHI	115-120

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Shagilova Gulxatisha Koptleuovna</i> SOG'LIQNI SAQLASH TUSHUNCHASINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAZMUNI.....	121-125
<i>Komilov Lazizjon Zokirjon o'g'li</i> O'QOTAR QUROLNI QO'LLASH HUQUQIDA ZARARNI MINIMIZATSIYA QILISH BO'YICHA KOREYA AMALIYOTI.....	126-133
<i>Uzbekova Dilshoda Tulkinovna</i> DAVLAT XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH — KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	134-137
<i>Suyunova Iroda</i> APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LAWMAKING AND PRIVATE LAW....	138-146
<i>Максудов Хушнур Хуршедович</i> ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА ЗА ИСПОЛНЕНИЕМ ЗАКОНОВ ОРГАНАМИ СЛЕДСТВИЯ В БОРЬБЕ С НЕЗАКОННЫМ ОБОРОТОМ НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ.....	147-153
<i>Urinboyeva Muxlisa Ma'rufovna</i> SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI VA UNING HUQUQ TIZIMIDA QO'LLANILISHIGA OID NAZARIY YONDASHUVLAR.....	154-158
<i>Ochilov Aziz Ismatovich</i> MA'MURIY-HUQUQIY NIZO VA OMMAVIY-HUQUQIY NIZOLARNING O'ZARO NISBATINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	159-167

<i>Temirov Madrahim O'lmas o'g'li</i> BOJXONA SOHASIDA SODIR ETILGAN JINOYATLAR YUZASIDAN OLIB QO'YILGAN TOVAR MODDIY BOYLIKLARINING KEYINGI HUQUQIY MAQOMINI BELGILASHDAGI AYRIM MASALALAR VA ULARNING YECHIMLARI.....	168-171
<i>Mashrabov Madorbek</i> AVTOMOBIL YO'LLARINING OMMAVIY MULK SIFATIDA MA'MURIY-HUQUQIY TABIATI.....	172-177
<i>Abdugaffarov Davronbek Dilshod ugli</i> CHOICE OF LAW FOR INTERNATIONAL COMMERCIAL AGENCY AGREEMENTS: BALANCING PARTY AUTONOMY AND AGENT PROTECTION	178-183
<i>Kabilov Sardor Asrolovich, Mirzayev Faxritdin Ziyatovich</i> JINOIY JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH VA UNING IJTIMOIIY ZARURATI MASALALARI	184-189
<i>Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли</i> ФОРМЫ СУДЕБНОГО КОНТРОЛЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА.....	190-195
<i>Shermatova Gulruh Akmalovna</i> MAISHIY JINOYAT SODIR ETGAN SHAXSNING KRIMINOLOGIK TAVSIFI	196-201
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Qurbonova Dilafroz Toshturdiyevna</i> TEMURIY MALIKALAR MA'NAVIY MEROSI ASOSIDA TALABA-QIZLARNING AXLOQIY QADRIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI VA MOHIYATI.....	202-205
<i>Tirkasheva Go'zal Baxramovna</i> XALQ OG'ZAKI IJODI – MILLIY VA UMUMMADANIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRUVCHI KOMPLEKS PEDAGOGIK MEKANIZM SIFATIDA	206-213
<i>Ismatov Dilmurod Elmurod o'g'li</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING AXBOROT-PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI VA BOSQICHLARI	214-219
<i>Гулбоева Шохиста Исмат кизи</i> САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА КАК КЛЮЧЕВОЙ РЕСУРС ФОРМИРОВАНИЯ ИНЖЕНЕРНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ.....	220-224
<i>Qudratov Shahzod Nasim o'g'li</i> RAQAMLI TA'LIM EKOTIZIMINING MOHIYATI VA PEDAGOGIK IMKONIYATLARI.....	225-231
<i>Muhammadiyev Lochin G'ayratovich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA TARIX O'QITISHDA MULTIMEDIA VOSITALARINING SAMARADORLIGINI ANIQLASH	232-235
<i>Abraeva Rukhsora Shuhratovna</i> USING CORPUS-BASED TOOLS TO ENHANCE GRAMMAR INSTRUCTION FOR MULTILEVEL EXAM TAKERS.....	236-242
<i>Konisbaeva Amina Jenisbaevna</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA A2 DARAJADAGI O'QUVCHILARDA UCHRAYDIGAN TIL TO'SIQLARINING DIDAKTIK OMILLARI.....	243-248

Received: 01 March 2026
Accepted: 15 March 2026
Published: 31 March 2026

Article / Original Paper

METHODOLOGY AND STAGES OF IMPROVING THE INFORMATION-PEDAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

Ismatov Dilmurod Elmurod ugli

Independent Researcher, Asia International University

Abstract. This article analyzes, from a scientific and theoretical perspective, the issue of developing the information-pedagogical competence of future teachers studying in pedagogical fields. The study describes the pedagogical conditions for forming this competence, methodological approaches, and the stages of its development. During the research process, methods such as pedagogical observation, analysis of scientific sources, pedagogical experimentation, and modeling were used. Based on the results of the study, a three-stage methodological model was developed to improve future teachers' skills in the effective use of information technologies, and its pedagogical significance was substantiated.

Keywords: digital education, digital didactics, online board, virtual board, poster presentation, asynchronous interaction, synchronous interaction.

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING AXBOROT-PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI VA BOSQICHLARI

Ismatov Dilmurod Elmurod o'g'li

Osiyo xalqaro universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan bo'lajak o'qituvchilarning axborot-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish masalasi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ushbu kompetensiyani shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari, metodik yondashuvlari hamda uni rivojlantirish bosqichlari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, ilmiy manbalarni tahlil qilish, pedagogik tajriba hamda modellashtirish metodlaridan foydalanildi. O'tkazilgan tadqiqot natijalariga asoslanib, bo'lajak o'qituvchilarning axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi uch bosqichli metodik model ishlab chiqildi hamda uning pedagogik ahamiyati asoslab berildi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, raqamli didaktika, onlayn doska, virtual doska, stendli taqdimot, asinxron o'zaro ta'sir, sinxron o'zaro ta'sir.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI3Y2026N36>

Kirish. Hozirgi davrda ta'lim tizimining rivojlanishi axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi bilan bevosita bog'liq bo'lib, bu jarayon pedagog kadrlarning kasbiy faoliyatiga yangi talablarni qo'yimoqda. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilayotgan ta'lim muhiti o'qituvchilardan nafaqat an'anaviy pedagogik bilim va ko'nikmalarni, balki zamonaviy axborot vositalaridan samarali foydalanish kompetensiyasini ham talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, raqamli ta'lim muhitida samarali faoliyat yurita oladigan pedagoglarni tayyorlash bugungi kunda oliy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri sifatida qaralmoqda.

Pedagoglarning axborot-pedagogik kompetensiyasi ularning kasbiy faoliyatida axborot texnologiyalaridan maqsadli va samarali foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Mazkur

kompetensiya o'qituvchining ta'lim jarayonini zamonaviy raqamli vositalar asosida tashkil etish, pedagogik axborotlarni izlash va tahlil qilish, shuningdek elektron ta'lim resurslarini yaratish va ulardan foydalanish kabi muhim faoliyat turlarini o'z ichiga oladi. Bunday kompetensiyalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda hamda o'quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik kompetensiyalar muammosi ko'plab ilmiy tadqiqotlarning markazida bo'lib kelmoqda. Xususan, A.V. Xutorskoy, I.A. Zimnyaya, N.F. Talyzina kabi olimlar tomonidan kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari hamda pedagogik kompetensiyalarning tarkibiy tuzilmasi keng tahlil qilingan. Ularning ilmiy ishlari o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish jarayonini ilmiy jihatdan asoslashda muhim metodologik manba bo'lib xizmat qiladi.

Shu munosabat bilan pedagogika yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan bo'lajak o'qituvchilarning axborot-pedagogik kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan samarali metodik yondashuvlarni ishlab chiqish alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi pedagogika va ta'lim texnologiyalari sohasidagi muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi pedagog kadrlarning axborot-pedagogik kompetensiyasini shakllantirish masalasini dolzarb ilmiy muammoga aylantirmoqda. Shu sababli ushbu masala ko'plab mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan.

Pedagogik kompetensiya tushunchasining nazariy asoslari birinchi navbatda I.A.Zimnyaya tomonidan ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotchi kompetensiyani shaxsning bilim, ko'nikma va tajribalarining integratsiyalashgan tizimi sifatida talqin qiladi. Uning fikriga ko'ra, zamonaviy ta'lim jarayonida kompetensiyaga asoslangan yondashuv o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [1].

Pedagogik kompetensiyalar tizimini shakllantirish masalasi A.V.Xutorskoy tomonidan ham keng o'rganilgan. Olim ta'lim tizimida asosiy (tayanch) kompetensiyalar tushunchasini ilgari surib, ularga axborot bilan ishlash kompetensiyasini ham kiritadi. Uning fikricha, pedagoglar axborotlarni izlash, tahlil qilish va ta'lim jarayoniga integratsiya qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur [2].

Axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga joriy etish metodikasini ishlab chiqishda E.S.Polatning ilmiy ishlari muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotchi ta'lim jarayonida yangi pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quv jarayonining interaktivligini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlarida elektron ta'lim resurslari, masofaviy ta'lim tizimi hamda raqamli didaktik vositalarning pedagogik imkoniyatlari keng yoritilgan [3].

Axborot texnologiyalarini pedagogik faoliyatga integratsiya qilish muammosi I.V.Robert tomonidan ham chuqur o'rganilgan. Olim ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish pedagogik jarayonning mazmuni, metodlari va shakllarini tubdan o'zgartirishini ta'kidlaydi. Shuningdek, u pedagoglarning axborot texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini rivojlantirish zarurligini asoslab beradi [4].

Shuningdek, zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda pedagoglarning raqamli kompetensiyasini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari, elektron ta'lim platformalari va interaktiv metodlarning ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning axborot-

pedagogik kompetensiyasini shakllantirish jarayonida metodik yondashuvlarni takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud ilmiy tadqiqotlarda pedagoglarning axborot kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslari keng yoritilgan bo'lsa-da, bo'lajak o'qituvchilarning axborot-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi va bosqichlarini kompleks model asosida ishlab chiqish hali ham dolzarb ilmiy masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur ilmiy tadqiqotni amalga oshirish jarayonida pedagogika fanida qo'llaniladigan bir qator nazariy va empirik metodlardan kompleks tarzda foydalanildi. Ushbu metodlar tadqiqot muammosini har tomonlama o'rganish, mavjud ilmiy qarashlarni tahlil qilish hamda amaliy natijalarni asoslash imkonini berdi.

Avvalo, pedagogik kuzatish metodi qo'llanildi. Mazkur metod yordamida ta'lim jarayonida talabalarning axborot texnologiyalaridan foydalanish faoliyati, ularning raqamli vositalar bilan ishlash ko'nikmalari hamda pedagogik vazifalarni bajarish jarayonidagi xatti-harakatlari tizimli ravishda kuzatildi. Kuzatish natijalari tadqiqotning keyingi bosqichlarida tahlil qilinib, tegishli xulosalar chiqarildi [4].

Shuningdek, tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodidan keng foydalanildi. Bu jarayonda pedagogika, ta'lim texnologiyalari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim jarayoniga joriy etish masalalariga bag'ishlangan mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar o'rganildi. O'rganilgan ilmiy ishlar asosida axborot-pedagogik kompetensiyaning nazariy asoslari, uning tarkibiy komponentlari hamda rivojlantirish yo'nalishlari aniqlashtirildi.

Tadqiqotning muhim bosqichlaridan biri sifatida pedagogik tajriba metodidan foydalanildi. Mazkur metod yordamida ishlab chiqilgan metodik yondashuvlarning samaradorligi amaliy ta'lim jarayonida sinovdan o'tkazildi. Pedagogik tajriba davomida talabalarning axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalaridagi o'zgarishlar hamda ularning pedagogik faoliyatga tayyorgarlik darajasi o'rganildi.

Bundan tashqari, tadqiqot jarayonida modellashtirish metodi qo'llanildi. Ushbu metod asosida bo'lajak o'qituvchilarning axborot-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan metodik model ishlab chiqildi. Model orqali kompetensiyani shakllantirishning asosiy bosqichlari, mazmuni hamda pedagogik shart-sharoitlari tizimli ravishda aks ettirildi.

Olingan natijalarni ilmiy jihatdan asoslash va umumlashtirish maqsadida statistik tahlil metodidan ham foydalanildi. Statistik tahlil yordamida pedagogik tajriba jarayonida olingan ma'lumotlar qayta ishlanib, tadqiqot natijalarining ishonchliligi hamda samaradorligi aniqlashtirildi.

Mazkur tadqiqot pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar ishtirokida amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida talabalar bilan olib borilgan amaliy mashg'ulotlar, kuzatishlar va tajriba ishlari orqali bo'lajak o'qituvchilarning axborot-pedagogik kompetensiyasini shakllantirish jarayoni har tomonlama o'rganildi hamda tegishli ilmiy xulosalar chiqarildi (1-rasmga qarang).

1-rasm. Tadqiqot modeli

Muhokama. O'tkazilgan tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarning axborot-pedagogik kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish jarayoni bosqichma-bosqich tashkil etilganda samaradorlik yuqori bo'lishini ko'rsatdi. Tadqiqot jarayonida olingan empirik ma'lumotlar hamda pedagogik tajriba natijalari asosida mazkur kompetensiyani rivojlantirish uchta o'zaro bog'liq bosqichda amalga oshirilishi maqsadga muvofiqligi aniqlandi. Ushbu bosqichlar diagnostik, rivojlantiruvchi hamda natijaviy bosqichlardan iborat bo'lib, ular talabalarning raqamli ta'lim muhitida samarali faoliyat yuritish ko'nikmalarini bosqichma-bosqich shakllantirishga xizmat qiladi.

Diagnostik bosqich. Axborot-pedagogik kompetensiyani rivojlantirish jarayonining dastlabki bosqichi diagnostik bosqich hisoblanadi. Ushbu bosqichning asosiy maqsadi talabalarning mavjud bilim, ko'nikma va malakalari darajasini aniqlash hamda ularning axborot texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha tayyorgarlik darajasini baholashdan iborat. Diagnostik bosqich orqali talabalarning raqamli savodxonligi, axborot texnologiyalaridan foydalanish tajribasi va pedagogik faoliyatda ulardan foydalanishga bo'lgan motivatsiyasi o'rganiladi.

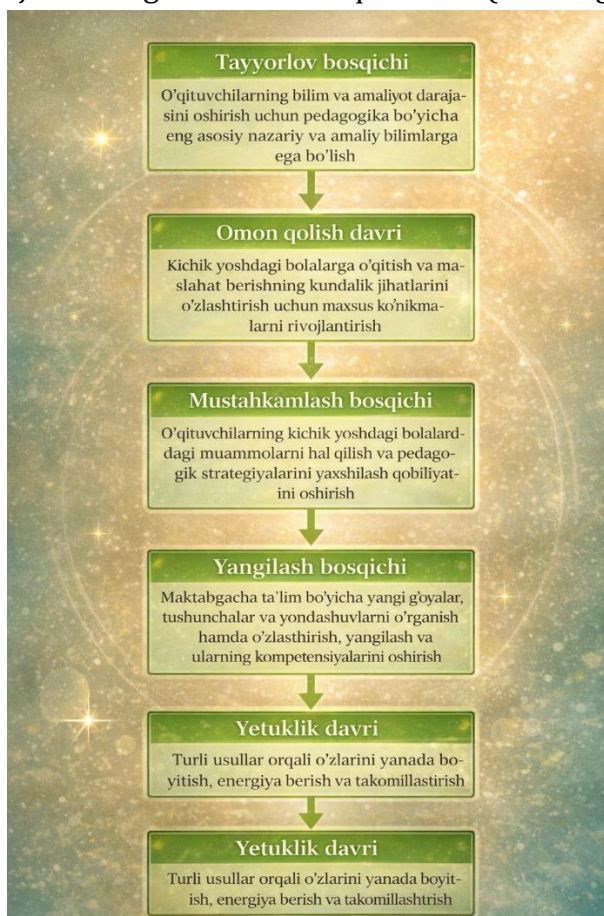
Mazkur bosqichda talabalarning nazariy bilim darajasini aniqlash, ularning raqamli vositalar bilan ishlash ko'nikmalarini baholash hamda axborot texnologiyalaridan foydalanishga bo'lgan qiziqish va motivatsiyasini tahlil qilish asosiy vazifalar sifatida belgilanadi. Diagnostika natijalari keyingi bosqichlarda qo'llaniladigan metodik yondashuvlarni aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Rivojlantiruvchi bosqich. Axborot-pedagogik kompetensiyani shakllantirish jarayonining ikkinchi bosqichi rivojlantiruvchi bosqich bo'lib, bu bosqichda talabalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Ushbu bosqichda talabalarga ta'lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish imkoniyatlari yaratiladi.

Rivojlantiruvchi bosqich doirasida talabalar elektron ta'lim resurslarini yaratish, multimedia taqdimotlarini ishlab chiqish, turli onlayn ta'lim platformalaridan foydalanish hamda masofaviy ta'lim metodlarini qo'llash bo'yicha amaliy faoliyatga jalb etiladi. Bunday faoliyatlar orqali talabalarning raqamli texnologiyalar bilan ishlash tajribasi ortadi, shuningdek

ularning pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvlardan foydalanish ko'nikmalari rivojlanadi.

Shuningdek, ushbu bosqichda interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish hamda raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish orqali talabalarning mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyat ko'rsatish qobiliyatlarini rivojlantirishga ham e'tibor qaratiladi (2-rasmga qarang).

2-rasm. Kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari modeli

Natijaviy bosqich. Axborot-pedagogik kompetensiyani rivojlantirish jarayonining yakuniy bosqichi natijaviy bosqich hisoblanadi. Mazkur bosqichda talabalar tomonidan egallangan bilim va ko'nikmalar darajasi kompleks tarzda baholanadi. Baholash jarayonida talabalarning axborot texnologiyalaridan pedagogik faoliyatda foydalanish imkoniyatlari, ularning raqamli ta'lim muhitida ishlashga tayyorgarligi hamda innovatsion yondashuvlarni qo'llash qobiliyatlari tahlil qilinadi.

Talabalarning axborot-pedagogik kompetensiyasi bir qator mezonlar asosida baholanadi. Jumladan, texnologik savodxonlik darajasi, pedagogik jarayonga axborot texnologiyalarini integratsiya qilish qobiliyati, innovatsion faoliyatga tayyorgarlik hamda mustaqil ishlash ko'nikmalari asosiy baholash mezonlari sifatida qaraladi. Ushbu mezonlar orqali talabalarning raqamli ta'lim muhitida samarali faoliyat yuritish darajasi aniqlanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, axborot-pedagogik kompetensiyani rivojlantirish jarayonini diagnostik, rivojlantiruvchi va natijaviy bosqichlar asosida tashkil etish pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarni zamonaviy ta'lim muhitida faoliyat yuritishga samarali tayyorlash imkonini beradi.

Xulosa. O'tkazilgan tadqiqot natijalari zamonaviy ta'lim jarayonida axborot-pedagogik kompetensiya o'qituvchining muhim kasbiy sifatlaridan biri ekanligini ko'rsatdi. Tadqiqot

davomida ushbu kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish uchun tizimli yondashuvga asoslangan metodik modelni ishlab chiqish zarurligi ilmiy jihatdan asoslandi. Taklif etilgan uch bosqichli metodika pedagogika yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda samarali vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. Mazkur metodik model raqamli ta'lim muhitida faoliyat yurita oladigan, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lgan pedagog kadrlarni tayyorlashga imkon yaratadi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результат образования. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
2. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты. – Москва: Педагогика, 2003. – 58 с.
3. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – Москва: Академия, 2010. – 272 с.
4. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании. – Москва: Школа-Пресс, 2014. – 215 с.
5. Назарова Т.С. Педагогические технологии: теория и практика. – Москва: Академия, 2012. – 304 с.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).